

Перспективи відновлення української економіки

Олександр Шаров

Перспективи зростання / відновлення української економіки, як завжди, залежать від низки зовнішніх та внутрішніх факторів.

Зовнішні фактори завжди мали особливо значення, враховуючи відкритість економіки України та її експортозалежність. Але цього року її перспективи залежитимуть не тільки і, головне, не стільки від попиту і відповідно цін на традиційну експортну продукцію, скільки від фактичної можливості здійснення експортної діяльності. «Зерновий коридор» дає лише мінімальні можливості для цього, втім і він може закритися внаслідок агресивних дій Кремля. З іншими товарами (зокрема, металами) ситуація ще складніша, а ІТ-послуги все більше здійснюються українськими фахівцями за межами наших кордонів.

Крім того, слід враховувати такі фактори як загроза рецесії в країнах ЄС та інфляція в США. Це також зменшує наші експортні можливості. А чергове досягнення Сполученим Штатами меж ліміту урядових запозичень може призвести до зменшення фінансової допомоги, яка сьогодні є основним драйвером нашої економіки (особливо в її державному, бюджетному секторі).

Внутрішні фактори також виглядають не досить оптимістично. І питання не тільки в тому, коли завершиться «гаряча фаза» війни – хоча це найголовніша проблема. Перед нашою економікою стоять і інші виклики. Я, як фінансист, вимушений звернути увагу на проблему, яка якось не привернула достатньої уваги – загрозу гіперінфляції. Боюся, що нас «приспали» заспокоїливі плани Національного банку, який розраховує і надалі утримувати відкриту інфляцію в межах приблизно 20 відсотків. Натомість ми бачимо, що продовжується процес «накачування» економіки грошима: обсяг ОВДП за майже рік війни збільшився у півтора рази (причому в портфелі Нацбанку – більше, ніж вдвічі: з 300 до 700 млрд грн). Грошова маса (M_3) за рік зросла на 20 відсотків (при падінні економіки – на 30 відсотків) ! Суттєву роль при цьому відіграють значні виплати готівкових коштів (M_0 та M_1) військовослужбовцям. З об'єктивних причин вони поки що не створюють інфляційного тиску на споживчому ринку, але після завершення війни ситуація може різко змінитися: механізм грошової емісії швидко переведе їх з категорії «інфляційного навісу» в «надлишковий попит». «Грошова ілюзія», яка поки що стримує активне використання цих грошей переросте у свою протилежність – «гарячі гроші» і тоді може повторитися варіант гіперінфляції першої половини дев'яностих років. І на порядок денний може вийти питання про грошову реформу. Але ще не цього року.

З іншого боку, як свідчить світовий досвід, при грамотному підході, повоєнна економіка демонструє надзвичайно швидкі темпи зростання. І це може дозволити нам вирішити і проблему стабілізації економіки в цьому році, якщо ми не допустимо можливості інфляційного тиску (скоріше – інфляційного удару), а зразу – що називається «з колес» - переведемо цей попит в напрямку фінансування економічного відродження (тобто, для цього фінансування потрібно розраховувати не тільки на російську компенсацію та партнерську допомогу та інвестиції, але і на кошти українського суспільства). Принагідно зауважу, що для їх ефективного використання нам потрібні будуть інструменти фондового ринку, якого у нас (як вже зазначали мої колеги) в Україні де-факто не існує.

В порядку обговорення хотілося б висловити деякі коментарі з приводу пропозиції професора Володимира Савченко щодо прямої виплати українським громадянам допомоги в сумі 50 доларів. Залишаючи осторонь морально-теоретичні питання про « базовий дохід», зверну увагу на суто технічні проблеми. Навіть зарахування громадянам гривневих коштів створило б проблемну ситуацію (якщо з пенсіонерами не виникало б питання на який власно рахунок їх зараховувати, то з іншими громадянами це вже проблематично: дехто має кілька рахунків, дехто – жодного). Відкриття спеціального рахунку зайняло б багато часу (не говорячи вже про внутрішньо переселених осіб та біженців). З валютними рахунками було б ще складніше – значна кількість громадян взагалі не має таких рахунків.

Як на мене, заявленої мети, - підвищення платоспроможного попиту (а я вже зазначав, що для великої категорії громадян у нас існує прямо протилежна проблема), - можна досягти технічно простішим шляхом. Навіть, двома. Перший: спрямувати додаткові кошти міжнародних донорів (на яких і покладається надія в реалізації даного проєкту) на підвищення (мінімальних) пенсій. Другий: фінансувати за їх рахунок комунальні витрати громадян. В обох випадках (які не виключають один одного) не виникатиме потреби у відкритті, або ідентифікації рахунків бенефіціарів. А отримані (у випадку пенсіонерів) або збережені (при скасуванні комунальних платежів) кошти будуть спрямовані на придбання товарів (вітчизняного) виробництва (особливо, якщо при цьому від комунальних платежів не будуть звільнені володарі пентхаузів та двох+ поверхових садиб).

Втім, здається ми намагаємося поділити шкіру ще не вбитого ведмедя, адже поки що поточних грантів ледве вистачає на підтримання поточного бюджету.